

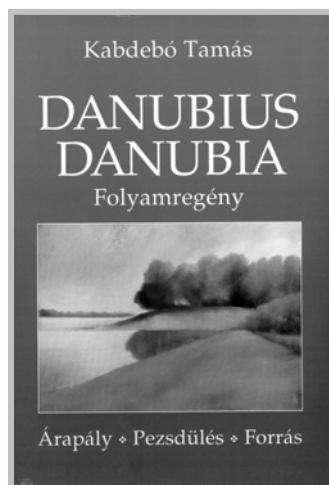
Dunaregény

KABDEBÓ TAMÁS: DANUBIUS DANUBIA

Kabdebó Tamás háromkötetes munkája, amelynek első része: az *Árapály* 1994-ben, második része: a *Pezsdülés* 1995-ben került az olvasó elé, most a harmadik: *Forrás* című kötettel kiegészítve *Danubius Danubia* címmel együttesen jelent meg (az elmúlt esztendő legnagyobb terjedelmű új magyar regényeként). A regénynek alcíme is van: „folyamregény”. A regénycímet és az alcímet magának az írónak egy – a miskolci egyetemen 1997-ben tartott előadása a következőképpen értelmezi: „A trilógia átfogó címe *Danubius-Danubia*. Ez a cím jelzi, hogy a folyamregény a Dunáról, a Duna-tájáról szól. Jelzi továbbá, hogy a »Duna« androgün, hol férfi – hol nő, esetleg »férfi-nő« jellegű. Erre több utalás van ókori és reneszánsz írónál. A Duna egyébként kelta eredetű szó, »sebes vizet« jelent.” (Új Holnap 1997. július.)

A Duna regénye „folyamregény”. Ez a fogalom némi magyarázatot kíván, mint-hogy az olvasó inkább a „regényfolyam” terminusát ismeri. Ez utóbbi fogalmat:

a „roman fleuve” fogalmát André Maurois francia író használta első alkalommal (1929-ben) Romain Rolland *Jean Christophe* című tízkötetes regényének műfaji meghatározása során. A „roman fleuve” kifejezés, miként ezt Fáj Attila genovai filozófiaprofesszor *A folyamregény jelensége a nyugati irodalomban* című tanulmányában (Katolikus Szemle, 1980. 2. szám) megállapítja, „az elbeszélte sokrétű folyamatokra” utal, és ezért nem szabad összevetészeni a családregegyvel vagy a társadalmi regényvel. Az Akadémiai Kiadó műhelyében szerkesztett *Világirodalmi Lexikon* „folyamregényről” nem, csak „regényfolyamról” tesz említést. Ez szerint: olyan regényciklus, „amelynek önállóan is olvasható tagjait általában összefoglaló cím köti össze, főbb szereplői a sorozat több (esetleg valamennyi) darabjának cselekményében részt vesznek. Az egyes köteteknek ugyan önálló cselekményük és mondanivalójuk van, de igazi jelentésük csak az egész regényfolyam keretében valósul meg, válik világossá”. A regényfolyam műfajának előzményei ilyen módon Balzac *Emberi színjáték* és Zola *A Rougon-Macquart-család* című regényciklusai, igazi felvirágzása azonban a huszadik századra tehető, olyan regények mutatják ezt, mint Proust *Az eltűnt idő nyomában*, Martin du Gard *A Thibault-család*, Jules Romains *A jóakarátú emberek* című regényei, Romain Rolland már említett műve vagy Duhamel *Salavin*-ciklusa. Kabdebó Tamás, már idézett előadásában

Argumentum Kiadó
Budapest, 1998
820 oldal, 1800 Ft

más „regényfolyamokra” (vagyis „folyamregényekre”) hivatkozik, így Solohov *Csendes Don*, Joyce *Ulysses* és Robert Musil *A tulajdonságok nélküli ember* című nagyregényeire.

Talán már ez a kis lexikális visszatekintés is elárulja, hogy a „roman fleuve” műfaji meghatározásában bizonytalanság uralkodik, a fogalom időnként a regényciklus és a családregény fogalmaival keveredik (azokkal, amelyekről Fáj Attila tanulmánya óvni próbálta az értelmezőt). Valójában helyesebben közelítjük meg a kérdést, ha „folyamregénynek” tekintjük azokat a nagyobb epikai anyagot görgető regényeket („regényfolyamokat”), amelyekben valamilyen módon: a cselekmény szervezésében vagy éppen jelképes értelemben magának a folyamnak is szerepe van. Ebben az értelemben az imént felsorolt regények közül egyedül Solohov (szerzősége tekintetében sokat vitatott, irodalmi rangját tekintve azonban általánosan elismert) regényét nevezhetjük „folyamregénynek”. A különös műfajnak mindazonáltal igen régi hagyománya van, amely szemünk láttára éppen a modern regényirodalomban elevenedett fel.

A „folyamregény”, közelebbről a Dunáról írott regények sokévszázados hagyományát Fáj Attila igen részletesen tekinti át. Első példája Sigmund von Birken *Der Donau Strand* (A Duna-part) című 1664-ben Nürnbergben közreadott nagyterjedelmű munkája, amely a korszak török háborúinak krónikáját beszéli el, és ennek során részletes képet ad a Duna-táj országairól és városairól, valamint az ott élő népek életéről, történetéről és szokásairól. Fáj Attila szerint ez a dunai krónika egyszerre tett eleget a regényírás, a tudományos földrajzi és történeti áttekintés, illetve az újságírás (a riportázs) műfaji követelményeinek, és mindezzel tulajdonképpen iskolát alapított, minthogy Birken művét több nagyszabású Duna-leírás és Duna-regény követte. Közöttük Eberhard

Werner Happel 1685–1689-ben Ulmban megjelent ötkötetes *Der Ungarische Kriegs-Roman* (Magyar háborús regény) című műve, amely százötven, jórészt kitalált történelmi hőssel népesíti be a Duna-tájon zajló eseményeket: az 1683-ban kezdett török-ellenes háború eseményeit, amelyek során Buda is felszabadult, és a török hatalom szinte egész Magyarországról kiszorult. Birken krónikája közben Itáliában is népszerűvé vált, három olasz fordítása is közkézen forgott, ezek nyomán jelent meg 1716-tól kezdve Rómában a *Diario Ordinario d'Ungheria* (Rendszeres magyarországi napló) című sorozat, majd még több újságsorozat. A Duna-könyvekre végül Luigi Marsigli gróf *Danubius Pannonico Mysicus* (A pannóniai és délvidéki Duna) című 1726-ban Hágában és Amsterdamban hat nagy alakú kötetben közre adott munkája tette fel a koronát. A szerző kiváló hadmérnök-katonatiszt volt, aki végigharcolta a törökellenes felszabadító háborúkat, és személyes tapasztalatainak tükrében mutatta be például Buda 1686-os ostromát.

Kabdebó Tamás, miként már idézett miskolci előadásából tudható, jól ismerte mind Birken, mind Marsigli munkáját. Mellettük azonban más Duna-könyvekre is hivatkozik, elsősorban angol szerzők műveire, így C. Quin *With a steamship down the Danube*, Richard Bright *From Vienna throughout Lower Hungary* és W. Beattie *The Danube* című útikönyveire, valamint a német Alex Hecksch *Die Donau* című munkájára. Ezeket a műveket (is) folytatták korunk ismert és népszerű dunai krónikái, így mindenekelőtt Claudio Magris *Duna* és Esterházy Péter *Hahn-Hahn grófnő pillantása* című könyvei, ez utóbbi különben Magris művének hatására született, a magyar író ugyanis arról kívánt képet adni, ami az olasz beszámolójából kimaradt.

A *Danubius Danubia* mint „folyamregény” ilyen módon igen régi irodalmi ha-

gyománnyokat követ, ugyanakkor átértelmezi és megújítja ezeket a hagyományokat. Mégpedig az író világgépe, elbeszélő tulajdonságai és tervei következtében. Kabdebó Tamás a kaland és a nosztalgia írója, és e két ihletforrás, amely egyszerre mind regényeinek, elbeszéléseinek epikai struktúráját, narratív természetét is meghatározza, korántsem ellentétes egymással. Mindkettő az európai irodalom legrégebbi élményei között található, hiszen már Cervantes és Fielding, vagy hogy hazai tájon maradjak: Jókai epikájában is egyszerre volt jelent az a szemléletmód, amelynek tükrében az emberi élet változatos kalandok sorozatának látszik, és az a meggyőződés, hogy az elveszített ifjúság, az elhagyott szülőföld olyan tündérbirodalom, amelyet a mesélés hatalmával kell szüntelenül újjáteremteni. Kabdebó Tamás könyveit is a kalandosság és a nosztalgikus érzés szövi át: az ötvenhatos forradalom veresége után a nyugati világban otthonra találó, vagy ellenkezőleg sodródó magyar fiatalok regényes kalandjai Angliában, Itáliában, Dél-Amerikában és az itthonhagyott ifjúság feledhetetlen emlékei. *A Magyar Odüsszeuszok*, az *Évelő*, *Az istenek*, az *Amonnan...* és most a dunai trilógia írója, miközben beszámol világjáró kalandjairól, szüntelenül bajai és budapesti ifjúságának emlékeit idézi fel.

Emlékeket, amelyek többnyire fájdalmasak, minthogy elveszített barátokat, messzire sodródott szerelmeket, elhagyott tájakat keltenek életre, mégis megejtők, mivel magát az ifjúságot őrzik, amelynek emlékvilágát, legendáit és mítoszait a messzire: Angliába, Brit-Guyanába, Írországba került hajdani dunai horgász, pesti bölcsész és ötvenhatos felkelő mindig és mindenüvé magával viszi, s ahogy ruháit a szekrényben, ezeket írásaiban raktározza el. Ezekből az emlékekből, legendákból és mítoszokból valójában egy életforma és egy lélekállapot is rekonstruálható: azoké az egykori „középosztályból” származó

fiataloké, diákoké, egyetemi hallgatóké, akik egy történelmileg mára eltemetett korszakban: az 1956-os forradalom előtti Magyarországon, a kommunista diktatúra nyomása alatt próbáltak emberi életet teremteni, próbáltak fenntartani a társadalmi együttélés, a történelmi hagyomány és a kulturális múlt hivatalosan megtagadott és üldözött értékeit, és ennek az emberhez méltó életnek, egyáltalán a szabadságnak a lehetőségét a szerelemben, a könyvtárban, az uszodában vagy éppen azokban a védelmező kis baráti közösségekben találták meg, amelyeket Bibó István „a szabadság kis köreinek” nevezett.

Az emlékezés és a nosztalgia mindig az érzelmek holdudvarával veszi körül az ábrázolt valóságot, ezért átalakítja, stilizálja, „megszépíti” azt; az epikailag megörökített valóságnak mindazonáltal sokatmondó emberi és történelmi realitása van. Kabdebó Tamás esetében két vonatkozásban is. Egyrészt az ifjúság bizonyára legnagyobb emberi élményének és történelmi tapasztalatának: az ötvenhatos magyar forradalom és szabadságharc eseményeinek felidézésében, másrészt a forradalom veresége után világgá bujdosott magyar fiatalok sorsának, szellemi tájékozódásának, lelki közérzetének ábrázolásában. Mindenekelőtt Kabdebó *Minden időke* című, eredetileg 1978-ban Londonban közreadott (majd a rendszerváltozást követve idehaza is megjelentetett) kisregényére gondolok, amely dokumentarista módon, egyszerre mind személyes vallomással, sőt kelti életre egy nemzedék küzdelmes történelmi sorsát, kalandos hányattatásait. A regény hőse többé-kevésbé magának az írónak az alakját és élettörténetét mintázza, s az ötvenhatos napok felidézésében a magyar forradalom egyik leghitelesebb és leggazdagabb ábrázolását nyújtja. A személyes emlékezés hasonló epikai rendje jelenik meg a szerző nemrégiben közreadott 33 című visszatekintésében, amely a Bajához, Budapesthez, Lon-

donhoz, Rómához, a skóciai Cardiffhoz, a guyanai Georgetown-hoz, Manchesterhez, végül az írországi Maynooth-hoz (összesen harminchárom lakáshoz-lakóhelyhez) fűződő emlékek felidézésével mutatja be azt a „kalandos” életutat, amelyen Kabdebó Tamás haladt.

A *Minden idők* című regény érzelmi beszámolót ad az emigráció éveiről, a nyugatra menekült egykori ötvenhatos fiatalok révbe éréséről és mindig megőrzött nosztalgikus honvágyáról. Ennek a nemzedéknek az érzelmi történetét rajzolja meg az 1988-ban befejezett és az *Amonnan...* című kötetben olvasható *Henna* című kisregény is, amely egy Londonba került magyar fiatalember és egy prágai cseh emigráns lány nyugtalan s talán mégis beteljesedő szerelmének lírai történetét beszéli el. Ebben a regényben érzékelhető igazán Kabdebó Tamás epikájának lírai színei. Ez a líraiság arra utal, hogy az idegen világba sodródott, szülőföldjüket elhagyni kényszerült magyar fiataloknak nemcsak egzisztenciát kellett teremteni: nemcsak nyelvet kellett tanulni, megélni és lakást kellett szerezni, hanem érzelmi tekintetben is otthonra kellett találni. Ez az otthonratalálás igazából csak a második, harmadik emigrációs évtizedben sikerült, midőn az önkéntes száműzöttek már szülőhazájukat is felkereshették és az „itthonosság” érzésével látogathattak el ifjúságuk színtereire.

A háromkötetes Duna-regény tulajdonképpen összefonja az emlékezésnek és az érzelmi tájékozódásnak, a lírai személyességnek és az ábrázoló tárgyilagosságnak azokat a szálait, amelyeket az előbbi regényekben találtunk meg. Felidézi az ötvenhatos forradalom heroikus napjait, a megtorlások nyomasztó légkörét, az emigráció tapasztalatait és az érzelmi hely- és otthonkeresés lelki konfliktusait, ugyanakkor a személyességnél nagyobb teret ad a tárgyiasságnak, az önéletrajzi, vallomásos emlékezésnél a regényszerűségnek,

minthogy hiteles és találó képet fest a magyarországi társadalom életének alakulásáról, mi több a történelem világában is avatott kalauznak bizonyul. Mindezt első sorban a regény főhősenek megválasztása által éri el. A korábbi regények főhőse ugyanis szinte minden esetben az író maga volt, a narráció természetét mindig az „én-szerűség”, az önéletrajziség szabta meg. A regény hőse: Dunai Szendrő József nem azonos Kabdebó Tamással, ez a történet legtöbb pontján kiderül, noha természetesen akadnak az elbeszélő biográfiájával azonosítható életrajzi motívumok is. A regényhős és az író azonosítását, némi ironiával, önironiával, mindenesetre maga a történet hártja el: a regény cselekménye során ugyanis több alkalommal is találkozunk magával Kabdebó Tamással. Így először az ötvenhatos budapesti bölcsészkar hallgatói között, majd egy Passauban rendezett, a Duna-menti ország történetével foglalkozó konferencia előadójaként, aki Angliából érkezett, hogy a Duna-konföderációs tervek történetét világítsa meg, később pedig egy londoni telefonáló személyében, aki Szendrő József neuburgi antikváriumában Jászi Oszkárnak a dunai monarchia jövőjét vizsgáló könyvét keresi.

A regény hőse: Szendrő József Mohács és Baja környékén, a Duna közelében töltötte gyermekkorát, a budapesti bölcsészkar hallgatója lett, élete felét az uszodában tölti, 1956 őszén ő is lelkesen vesz részt a pesti diákok mozgalmában, majd a forradalomban – idáig mindez az író élettörténetével párhuzamosan halad. A forradalom napjaiban viszont tűzharcba kerül néhány ávéhás orvlövőessel, és noha nem sebesít meg senkit, mégis halálra keresik: elrejtőzik, felkutatják, halálra akarják ítélni, és csak úgy menekülhet meg, hogy szerelmese, aki már közös gyermeküket várja, engedve egy nyomozótiszt szerelmi ostromának, ennek felesége lesz. Hősünket így a nyomozó vallomása következtében csak életfogytiglani börtönre ítélik,

a fogságból kalandos módon megszökik, majd ugyancsak kalandos körülmények között Bécsbe menekül, később pedig a Duna melletti Neuburg városába kerül, ahol egy magyar antikvárius segítje, később örököse lesz. A budapesti titkosrendőrség azonban nem tett le arról, hogy bosszút álljon a szökevényen, ráadásul szerelmesének ávéhás férje is bosszút esküszik ellene, midőn rájön arra, hogy a két egymáshoz ragaszkodó fiatal titokban külföldön találkozik. A budapesti ügynökök merényletet követnek el Szendrő József ellen, ebből lassanként felgyógyul, később hajóval járja a Dunát, inkognitóban többször jár Budapesten, kényszerű módon elhagyott családját is felkeresi, míg végül hajóján: a Duna Csillagán, Pozsony alatt egy hirtelen, mégsem váratlan szívroham végez vele.

A háromkötetes regényfolyam narrációja a kalandokra épül, mondhatnám így is, hogy Kabdebó Tamás munkája politikai kalandregény, egyszersmind történelmi regény (és emellett persze sok másfajta regény: családregegy, szerelmi regény, esszeregény...). Az első jelenet kivételével, amely szinte jelképes módon egy dunaszigeti lakodalom, majd egy szerelmi beteljesülés idillikus képsorát mutatja, az egész történet az 1956 előtti és utáni Magyarország sorsának végzetes eseményeit követi. Ennek során részben lidérces hitelességgel írja le a közelmúlt véres epizódjait, például az október 25-i Kossuth Lajos téri tömegvérengzést, részben ugyancsak kísérteties valóságzerűséggel mutat be nyilvánvalóan elképzelt jeleneteket: például Kádár János látogatását a belügyes főtiszték alkoholtól mórba fúló családi összejövetelén. A cselekmény fővonala ilyen módon valóban a politikai kalandregény epikus vonalvezetéséhez igazodik: fegyveres harcok, menekülés, bujkálás, letartóztatás, bírósági tárgyalás, fogolyszökés, merényletek – nos, ilyen események követik egymást. Az elbeszélés technikája is ha-

gyományos: a szerzői elbeszélés gyorsan pergő ritmusában mindig fordulatos, izgalmas, olvasmányos a cselekmény, a hősök ábrázolását némi romantika színezi.

A Duna-regény epikus anyagának szerkesztését alkotja a történelem, ennek során a 18. század végétől a 20. század nyolcvanas éveinek végéig kíséri nyomon az eseményeket, általában a Dunai Szendrőcsalád egymásra következő nemzedékeinek élettörténete által. Felidézi a Martinovics-összeesküvés, a francia forradalom, a napóleoni háborúk, a reformkor, az 1848–1849-es szabadságharc eseményeit és természetesen a huszadik század szüntelenül kataklizmák között őrlődő történetét. Közel kétszáz szereplőt mozgat, nemcsak magyarokat, hanem németeket, osztrákokat, szerbeket, románokat is, és jócskán találkozunk valóságos történelmi személyiségekkel is a narráció során, így Martinovics Ignáccal, Bessenyei Györggyel, Batsányi Jánossal, Széchenyi Istvánnal, Kossuth Lajossal, Petőfi Sándorral, Damjanich Jánossal, Görgei Arthurral és még számos történelmi szereplővel, közöttük a mögöttünk lévő évtizedek világából Kádár Jánossal is. Kabdebó Tamás igen jól ismeri a magyar és közép-európai (Duna-táji) történelem közszereplőit és eseményeit, rendkívül tájékozott a korra vonatkozó történelmi irodalomban, az elsődleges források között is, így például nagyszerűen ismeri Széchenyi naplóját, amelyek különben hatalmas terjedelmük és szerteágazó eseményviláguk következtében (és persze az eredeti szöveg németnyelvűsége miatt is) gyakran elriasztják a mai olvasót. Eppen ezért lehet sajnálatos, hogy néhány ritka esetben olyan téves adatok szeplősítik a történetmondást, amelyeket igen könnyen korrigálni lehetett volna (például a nyomdai előkészítés során). Így például a harmadik kötet *Krónika* című fejezete 1963-ra teszi Rákosi Máttyás halálát, holott könnyűszerrel megállapítható lett volna, hogy a magyar tör-

ténelem egyik legsötétebb figurája 1971-ben fejezte be bűnös életét. Mindez persze nem csorbítja komolyabban a Duna-regény történelmi hitelességét.

Az imént arról beszéltem, hogy Kabdebó Tamás narrációja nem egyszer a romantikus regényírás hagyományos színeitől kapja egyéni karakterét. Mindazonáltal nemcsak a romantikától, hanem a modern elbeszélő irodalom, különösen az intellektuális angol regényirodalomból jólismert ironikus ábrázolás is rajta hagyta nyomat a regényen. James Joyce, Graham Green, Aldoux Huxley, Evelyn Waugh vagy éppen George Orwell általában ironikus megközelítésben adtak számot a huszadik századi ember intellektuális dilemmáiról, ez a nézőpont Kabdebó Duna-regényének narrációja mögött is érzékelhető. Ugyanakkor a regénynek van egy ironizálástól mentes gondolati övezete is, ez azokban a dialógusokban jelenik meg, amelyeket a történet néhány előtérbe állított szereplője (pl. Szendrő József és Imrey Imre, Challocas bíró és Dirnweber doktor, Szendrő György és Annamaria Fischer-Galati) folytat egymással az emberi lét, a világmindenség és a történelem úgynevezett „végső kérdéseiről”.

A bölcséleti érdeklődés és komolyság egyfelől és az ironikus ábrázolás másfelől a nézőpontok szerencsés: epikailag is termékeny összegződését idézi elő. A Duna-regény írója, mondhatnám így: a „posztmodern” irodalomra jellemző távolságtartással szemléli a felidézett eseményeket, egyszersmind a „klasszikus” regényirodalom erkölcsi biztonságával és humanista bizalmával közelíti meg az emberi világot. Ahogy ő maga mondja: „A *Danubius-Danubia* világlátásának is szerves része, talán egyik kötőanyaga az irónia. De ezzel valahogy így vagyok: a dolgokat, a világot és saját magamat nem láthatom másként, mint görbe tükörben. Am feladataimat, végzendő dolgomat halálosan komolyan veszem. Az irónia tehát kiesik szerepéből,

és megmarad – amivel kezdtem és végzem: a mesélőkedv, az alázat, a szeretet és a szerelem sok fajtája, mely egymáshoz és a Dunához fűzi a partján élő embert.”

A Danubius-Danubia lapjain tulajdonképpen még a posztmodern elbeszélő irodalmat megelőző korszak poétikája érvényesül, ugyanakkor jelen van már a hagyományosabb regényvilág és persze a kalandregény-műfaj meghaladásának szándéka. A kalandregény önmagában korábban is összefért, és a jelenben is összefér az írónak azzal a törekvésével, miszerint a változatos cselekmény mellett, mintegy ennek mögöttes terében fel kíván rajzolni egy másik epikai vonalat is, amely gazdagabb, újszerűbb értelmezéseket tesz lehetővé. Talán elég, ha két kalandregényszerű, mégis filozofikus műre utalok: a korábbi időkből Szerb Antal *Utas és holdvilág*, a jelenből Umberto Eco *A rózsza neve* című művére. Igazából Kabdebó Tamás is felrajzolt a politikai kalandregény cselekménye mellé (mögé) egy ilyen második vonalat, tudniillik a Dunával kapcsolatos történelmi, művelődéstörténeti jelképeség vonalát.

A Duna mindig jelképes, sőt mitikus értelmű folyónak számított az irodalmi hagyományban: a magyar nemzeti vagy éppen a közép-európai történelem tanújának, példázatos értelmű folyónak, amely hol elválasztja, hol összeköti a népeket. Eötvös József 1836-os *Búcsúja* a véres eseményekkel terhes magyar történelemre utal: „Buda-, Mohács-, Nándornál elfutó, / Tán honom-könyve vagy te, nagy folyó?”; Ady Endre *A Duna vallomása*ban a régió hagyományos történelmi nyomórútságáról beszél: „A Duna-táj bús villámhárító, / Fél-emberek, fél-nemzetecskék / Számára készült szégyen-kaloda”; József Attila pedig *A Dunánál* soraiban éppen sággal a kölcsönös megbékélés vágyát szóltatja meg: „A Dunának, mely múlt, jelen s jövő, / egymást ölelik lágy hullámai. / A harcot, amelyet őseink vívtak,

/ békévé oldja az emlékezés...” A Duna lehet vak és gyilkos történelmi erők szimbóluma, mint a nagy dunai árvizek pusztítását a felvidéki magyarság történelmi tragédiáival mitikusan párhuzamba állító Dobos László *Egy szál ingben* című regényében és Cselényi László *Jelen és történelem* című avantgárd eposzában, és lehet a Dunatáj közös történelmi elhivatottságának a beszédes jelképe, amely egyformán támaszkodni képes a Habsburgok „dunai monarchia”-hagyományára és Kosuth „dunakönföderációs” tervére.

Ez utóbbi jelkép és gondolat ölt alakot Kabdebó Tamás regényében, amelyben nemcsak az angol és német forrásokból való szép metszetek és nemcsak a már említett passaubeli epizód előadásai utalnak a könyv „dunai” mondanivalójára, hanem a regénytörténet teljes szimbolikája: a Szendrő- és Dugonics-család múltja, a Duna-menti helyszínek, főként pedig az, hogy a regényhős élete minden tekintetben összeforrott a dunai tájjal, városokkal: Bajával, Moháccsal, Budapesttel, Béccsel, Neuburggal, Turnu-Severinnel. A *Danubius Danubia* nemcsak Dunai Szendrő József és nem is csupán az 1956-os magyar fiatal nemzedék regénye, nemcsak a magyar 19. és 20. század regényes krónikája, hanem a dunai régióé, amelynek az epikai anyagba ágyazva megörökíti történelmét,

művelődéstörténetét, népi hagyományait, és pedig nemcsak a magyarokét, hanem szerbekét, románokét, osztrákokét, bajorokét. Annak a „homo Danubicus”-nak a történetét és lelkiségét örökíti meg, aki – mint Szendrő József – már elfogulatlanul képes látni a történelmi konfliktusokat, és átfogó szemlélettel tud közeledni a régió népi és kulturális mozaikjához. Az itt megjelölt, leginkább talán a József Attilaversre emlékeztető mentalitás ezért a közép-európai régióban egy új történelmi korszak, egy új civilizáció kezdeményezője lehet. Kabdebó Tamás regénye ugyanakkor a Duna-menti történelem központjába a magyar 1956-ot állítja, és így a forradalom eseményeinek és következményeinek kalandos ábrázolását az esszéregény és a mítoszregény poétikai elemeivel és narrációs lehetőségeivel teszi gazdagabbá.

Mindenképpen a múlt esztendő egyik legjelentékenyebb, ha nem a legjelentékenyebb epikai vállalkozása: engedtessek meg, hogy már most felhívjam rá azoknak a figyelmét, akik hamarosan oda fogják ítélni az „Év Könyve” megtisztelő címet. Kabdebó Tamás Duna-regénye ezt a kiüntetést teljes joggal érdemli meg.

Pomogáts Béla